

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen kirjallinen lausunto

22.9.2026

Asia: Tekoäly ja tekijänoikeus: Vastuullinen tekoälyn kehittäminen ja käyttö,
lausuntopyynnön diaarinumero: VN/7020/2024-OKM-103

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Kannatatko luovan ryhmän ehdotuksia? Voitko ehdottaa niille tärkeysjärjestystä?

Cupore kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto aiheesta Tekoäly ja tekijänoikeus: Vastuullinen tekoälyn kehittäminen ja käyttö.

Cupore suhtautuu myönteisesti luovan ryhmän ehdotuksiin ja katsoo, että ryhmä on perustellusti tuonut esiin tekoälykehityksen uhat luovan työn tekijöiden asemaan. Cuporen tutkimuksen mukaan (Lahtinen et al, 2025; Kautio & Lefever, 2023) tekijänoikeudellisiin sopimuksiin liittyy epäselvyyttä ja tulkinnanvaraisuutta ja moni luovan työn tekijä on huolissaan tekoälykehityksen vaikutuksista tekijänoikeuksiensa toteutumiselle tulevaisuudessa.

Taiteen ja kulttuurin barometrin 2024 (Lahtinen et al, 2025) vastaajista reilu kolmannes (37 %) piti tekoälyä mahdollisena uhkana tekijänoikeuksiensa toteutumiselle. Vastauksissa nousi esiin teosten käyttö generatiivisen tekoälyn koulutusaineistona ilman korvausta sekä työtilaisuuksien väheneminen tulevaisuudessa tekoälykehityksen myötä.

Cupore tunnistaa esitetyt uhat koskien tekijöiden neuvotteluasemaa suhteessa suuriin, globaalisti toimiviin teknologiayhtiöihin sekä luovien alojen arvon siirtymistä teknologiayrityksille. Cupore painottaa, että kokemukset neuvotteluasemien epätasavertaisuudesta ovat luovan työn tekijöiden keskuudessa yleisiä. Esimerkiksi taiteen ja

kulttuurin barometrin (Lahtinen et al, 2025) vastaajista lähes puolet koki, ettei ole aina saanut asianmukaista korvausta teostensa käytöstä. Monet vastaajat olivat kohdanneet kohtuuttomia tai epäselviä sopimusehtoja. Samoin audiovisuaalista alaa käsitelleen tutkimuksen (Kautio & Lefever, 2023; Kautio, 2023) tulosten mukaan kokemukset tekijänoikeuksien siirtoa koskevien sopimusehtojen kohtuuttomuudesta ovat alalla tavallisia.

Cuporen tutkimuksissa ovat nousseet esiin luovan työn tekijöiden huolet teknologisen kehityksen vaikutuksista ammatilliseen toimintaansa. Tekijät katsovat teknologisen kehityksen muuttaneen luovaa työtä koskevia sopimuksia, ja varsin usein myös kokevat sen vähentäneen mahdollisuuksiaan saada asianmukaiset tekijänoikeuskorvaukset (Kautio & Lefever, 2023). Generatiivisen tekoälyn kehittyessä korostuvat kysymykset teosten käytön luvanvaraisuudesta tekoälymallien kouluttamisessa sekä tekijöiden mahdollisuudesta saada käytöstä asianmukainen korvaus. On ilmeinen riski, että tekijän mahdollisuudet kontrolloida teostensa käyttöä tekoälyn koulutusaineistona sekä saada tästä korvauksia jäävät nykytilanteessa vähäisiksi.

Luovan sisällön muuttuvat käytötavat edellyttävät myös tekijänoikeutta koskevien sopimuskäytäntöjen ja -ehtojen tarkastelua. Esimerkiksi Cuporen audiovisuaalisen alan tekijänoikeudellisia sopimuksia käsitelleessä tutkimuksessa (Kautio & Lefever, 2023) todettiin, että levityskanavien lisääntymisen myötä sisältöjen jakelijat haluavat tekijöiltä entistä laajempia oikeuksia teoksiin, mikä ei kuitenkaan ole vastaavasti nostanut tekijöiden saamia korvauksia.

Luova ryhmä nostaa raportissaan esiin uhkan, että tekoällysisällön voimakas kasvu laskisi taiteen arvoa. Cupore ymmärtää tämän näkökannan, mutta haluaa kuitenkin korostaa, että juuri luovassa työssä on laadulla ja omaperäisyydellä tyypillisesti suuri merkitys. Ihmisen tekemän teoksen merkitystä suhteessa tekoälyn tuottamaan teokseen voi vahvistaa teoksen yhteys tekijän luovaan panokseen, inhimilliseen kokemukseen, näkemykseen ja tarkoitukseen.

Cupore kannattaa luovan ryhmän ehdotuksia vahvistaa luovan työn tekijöiden neuvotteluasemaa, kohdistaa tukia eläville luovan työn tekijöille, sekä vaatia globaaleilta teknologiayhtiöiltä läpinäkyvyyttä. On nähtävissä, että tekoälyn nopea kehitys tuo jatkossakin eteen luovien alojen sopimussuhteisiin vaikuttavia ja oikeudellista epävarmuutta lisääviä kysymyksiä. On tärkeää, että tekijät tunnistavat oikeutensa ja mahdollisuutensa niiden pidättämiseen. Tutkimuksen perusteella (mm. Lahtinen et al, 2025, Kautio & Lefever, 2023) luovan työn tekijät tarvitsevat tukea tekoälyn mukanaan tuomien uudenlaisten tekijänoikeudellisten ja sopimuksellisten kysymysten ratkaisemiseen. Cupore on tutkimuksessaan (Kautio et al, 2025) nostanut esiin niin ikään tutkijoiden osaamiseen ja koulutukseen panostamisen tärkeyden. Tekoälyn eettinen ja innovatiivinen käyttö vaatii tutkijoilta uudenlaista osaamista sekä ohjeistusta generatiivisen tekoälyn hyödyntämiseen ja vastuulliseen käyttöön. On myös huomioitavaa, että Suomessa on paljon vapaita tutkijoita, jotka eivät saa tukea erilaisten kysymysten ratkaisemiseen omasta organisaatiostaan.

Cupore tunnistaa luovan ryhmän esiin nostamat tiedon ja tutkimuksen luotettavuuteen liittyvät uhkat. Tekoälyn yleistyminen voi helpottaa tutkimustulosten epäasianmukaista tuottamista ja tekstien plagiointia sekä siten osaltaan lisätä virheellisen tiedon leviämisen riskiä (Kautio et al, 2025). Luotettavalla tutkimustiedolla on tulevaisuudessa tärkeä merkitys myös tekoälyn koulutusaineistona. Cupore painottaa, että on tärkeää tunnustaa tieteen arvo luotettavan tiedon suodattajana.

Kannatatko teknologiaryhmän ehdotuksia? Voitko ehdottaa niille tärkeysjärjestystä?

Cupore näkee positiivisena, että tutkimuksen tarpeet nostetaan esiin teknologiaryhmän ehdotuksissa ja painottaa, että avointa keskustelua rajanvedosta tieteellisen tutkimuksen ja kaupallisen käytön välillä on syytä jatkaa. Myös Cuporen tieteellisen tutkimuksen tekijänoikeudellisia kysymyksiä käsitelleessä tutkimuksessa (Kautio et al, 2025) on noussut esiin epäselvyys siitä, kuinka Euroopan unionin tekoälysäädöksessä (EU) 2024/1689 määritellään kaupallinen tarkoitus esimerkiksi yliopistojen ja yritysten välisissä yhteistyöhankkeissa.

Luovan työn tekijät tarvitsevat tutkimuksen (Lahtinen et al, 2025) perusteella tukea tekoälykehityksen esiin nostamien uudentyyppisten tekijänoikeudellisten ja sopimuksellisten kysymysten selvittämiseen. Cupore pitääkin tärkeänä, että teknologiaryhmän loppuraportissa tuodaan esiin sekä kansallinen tuki lisensiointiratkaisujen kehittymiselle että tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittäminen.

Toimiva tekijänoikeusinfrastruktuuri mahdollistaa uusien ja tehokkaampien lisensiointiratkaisujen kehittämisen lisäämällä tekijänoikeustietojen hyödyntämisen ja oikeuksien hallinnoinnin luotettavuutta. On siten tärkeää kehittää kansainvälisten standardien johdonmukaista käyttöä sekä yhteisen datan jakamisen käytäntöjä metadatan yhteentoimivuuden parantamiseksi (Kautio & Lefever, 2023).

Uudenlaiset koulutusaineistoihin perustuvat yhteistyö- ja ansaintamallit voivat auttaa säilyttämään luovat alat elinvoimaisina myös tilanteissa, joissa tekoälyllä tuotettu sisältö heikentää niiden taloudellista perustaa. Cupore on aiemmin tuonut esiin tekijänoikeudellisen aineiston käyttöön tekoälyn koulutusaineistoissa liittyvät ansaintamahdollisuudet, minkä edellytyksenä kuitenkin on oikeudenhaltijoiden merkitseminen aineistoon tekoälyasetuksen mukaisesti (Kautio et al, 2025).

Cupore on nostanut tutkimuksessaan esiin tarpeen tekijänoikeusjärjestelmän kehittämislle, jotta se kykenee vastaamaan tekoälykehitykseen ja mahdollistaa ansainnan luovasta työstä myös tulevaisuudessa. Tarvitaan myös uudentyyppistä osaamista oikeudenmukaisten korvausten ja teosten käytön seurannan varmistamiseksi. (Lahtinen et al, 2025)

Kannatatko juridiikkaryhmän ehdotuksia? Voitko ehdottaa niille tärkeysjärjestystä?

Cupore kannattaa asioita, joista juridiikkaryhmän intressiryhmillä on laaja yhteinen näkemys. Koska työryhmän sisällä on monista kysymyksistä erilaisia näkemyksiä, Cupore kannattaa jatkamaan keskustelua ja tutkimusta juridisista kysymyksistä.

Muita huomioita vastuullisen tekoälyn kehittämisestä ja käytöstä

Lausunnossa viitattut lähteet:

Kautio, T., Karttunen, S., Lefever, N. & Sokka, S. (2025). Tieteellisen tutkimuksen tekijänoikeuskysymykset: Tasapainottelua saatavuuden, suojan ja vastuun välillä. Cuporen verkkojulkaisuja 85. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
<https://www.cupore.fi/julkaisut/tieteellisen-tutkimuksen-tekijänoikeuskysymykset/>

Kautio, T. (2023). Audiovisuaalisen alan sopimussuhteet muuttuvassa toimintaympäristössä. Cuporen tietokortteja 12. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
<https://www.cupore.fi/julkaisut/audiovisuaalisen-alan-sopimussuhteet-muuttuvassa-toimintaymparistossa/>

Kautio, T. & Lefever, N. (2023). Sopimussuhteet muutoksessa: Audiovisuaalisen alan tekijänoikeudellisia kysymyksiä. Cuporen verkkojulkaisuja 74. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. <https://www.cupore.fi/julkaisut/sopimussuhteet-muutoksessa/>

Lahtinen, E., Ruusuvirta, M., Kautio, T., Rensujeff, K. & Leppänen, A. (2025). Taiteen ja kulttuurin barometri 2024: Taiteilijoiden työn rahoitus ja tuki. Cuporen verkkojulkaisuja 83. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. <https://www.cupore.fi/julkaisut/taiteen-ja-kulttuurin-barometri-2024/>